

Хартія проголошує права та свободи особи, котрі, у тому числі, належать й до третього покоління прав людини, такі як: право на захист персональних даних, гарантії прав людини у галузі біоетики [7].

Список бібліографічних посилань

1. Арним Г. Ф., Бартльшпергер Г., Бетте Г. Государственное право Германии. М., 1994. 320 с.
2. Добрянський С. Хартія основних прав Європейського Союзу: здобутки та перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 59. С. 9–16.
3. Энтин К. В. Присоединение Евросоюза к ЕКПЧ. *Европейское право*. 2012. № 3. С. 111–123.
4. Пеньковська Г. В. Поняття, класифікація та охорона прав людини. *Правова держава*. 2013. № 16. С. 158–162.
5. Бровко Н. І. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: український контекст. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2013. Вип. 1. С. 3–5.
6. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Права і свободи людини та громадянина : навч. посіб. Харків : Факт, 2001. 440 с.
7. EU Charter of Fundamental Rights. URL: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/index_en.htm (дата звернення: 10.03.2019).

Одержано 12.03.2019

УДК 342.951:314.15(477)

Андрій Васильович НОВІЧЕНКО,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «МІГРАЦІЯ»

Вперше поняття «міграція» вводить у науковий вжиток у кінці XIX століття англійський учений Е. Равенштейн (1834–1913) у роботі «Закономії міграції». Автор розглядає міграцію як безперервний процес, обумовлений взаємодією чотирьох основних груп чинників, що діють: у початковому місці проживання мігранта, на стадії його переміщення, в місці в'їзду, а також чинники особистого характеру [1]. Соціологічний словник визначає міграцію як «географічний рух індивідів або груп індивідів, тобто мобільність людей у вузькому або ширшому географічному просторі» [2, с. 224]. Схоже тлумачення міститься і в економічній енциклопедії: «Міграція населення – переміщення людей, етносів, їхніх частин або окремих представників, пов'язане із зміною постійного місця проживання або з поверненням до нього» [3]. А. Хомра під міграцією населення розуміє «територіальні переміщення населення, пов'язані зі зміною місця проживання» [4].

Досі в науковій літературі зроблено кілька спроб розбиття загального масиву визначень міграції на групи, прихильники яких розрізняють міграцію у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні поняття міграції ототожнюється з поняттям переселення. В літературі можна зустріти такі визначення цього феномену: «Міграції – це сукупність таких переміщень людей, які нерозривно пов'язані зі зміною місця проживання» [5]. «Під міграцією населення розуміють зміну постійного місця проживання, викликану комплексом факторів або якоюсь однією головною причиною» [6]. У вузькому розумінні поняття міграції являє собою вид територіального переміщення населення, який завершується зміною постійного місця проживання [7]. «Міграція – це сукупність різних за своєю природою територіальних переміщень населення, які супроводжуються зміною місця проживання» [8].

Міграції населення у широкому розумінні, окрім переселень, охоплюють ще низку інших видів територіальних переміщень. Словник з соціології пропонує таке визначення міграції: «це соціально-економічний і демографічний процес, який представляє собою сукупність переміщень, що здійснюються людьми між країнами, районами, поселеннями» [9].

Із вказаних визначень, широкому та вузькому значенням, спільним є те, що необхідну умову міграції населення вони вбачають у зміні місця проживання. Ю. Римаренко міграцією населення вважає «переміщення людей (мігрантів) через кордони тих або інших територій зі зміною місця проживання назавжди або на тривалий час. Оскільки міграція населення складається з міграційних потоків, поняття міграції застосовують і в множині – міграції» [10].

В. Шелюк пропонує дещо ширше визначення міграції: «Міграція – це поняття, яке відображає соціально-економічні і демографічні процеси, сукупність переміщень, які здійснюються людьми між країнами, регіонами однієї країни, різного виду поселеннями та інші види переміщень» [11]. У свою

чергу, М. Окольські твердять, що термін «міграція» використовується тоді, коли увага звертається на мотив остаточного переселення [12]. За визначенням А. Соби: «Стосовно населення термін «міграція» відповідає будь-якому переміщенню досить великої кількості людей, за винятком пересування військових частин» [13]. З іншого погляду, міграція — це перегин адміністративного кордону, добровільний чи примусовий просторовий рух осіб чи груп осіб від місця (країни) виїзду до місця (країни) в'їзду за наявності або без неї законних підстав на певний період часу або назавжди, що може вести за собою зміну постійного місця проживання; цей рух включає в себе еміграцію та імміграцію [14].

Потрібно підкреслити, що в приведених визначеннях не беруться до уваги критерії класифікації мігрантів, тобто правовий статус, територіальна ознака, спосіб реалізації, відношення до країни, кількість мігрантів, відстань, тривалість, добровільність і мета міграції. [15]

У трактуваннях поняття «міграція» немає одностайності. Існує дуже багато поглядів на сутність цього явища, що знайшло відображення у розмаїтті визначень цього феномену. На сьогоднішній день у науковій літературі зроблено декілька спроб розбити загальні визначення щодо терміну «міграція» на групи. Прихильники першого підходу, який є найбільш поширеним, розрізняють міграцію у широкому та вузькому значенні. Цей погляд на сутність міграції існує у роботах таких дослідників міграції як Хорева Б.С., Чапека В.Н., Переведенцева В.І., Прибиткової І.М. Зазначений підхід при визначенні суті міграції також можна побачити і у довідковій літературі. Міграції населення у широкому розумінні слова, крім переселень, охоплюють ще низку інших видів територіальних переміщень. Таким чином, міграції у широкому та вузькому значеннях представляють собою різні явища, хоча у деяких джерелах вони змішуються, вживаються як синоніми, а іноді навіть ототожнюються. Приклад такого змішування понять: «Міграції – це переміщення, переселення, рухливість населення, в результаті яких зазвичай відбувається зміна чисельності населення на тій чи іншій території» [16; 17].

Список бібліографічних посилань

1. Ніколаєвський В. М., Прохоренко Н. Є. Теоретико-методологічні засади вивчення міграції населення. *Вісник Міжнародного слов'янського університету*. 2009. № 1, т. 12. С. 34–39.
2. Geist V. *Sociologicky slovník*. Praha : Victoria Publishing, 1992. 647 s.
3. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 2 / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2001. 848 с.
4. Хомра А. У. *Миграция населения: вопросы теории, методики исследования*. Киев : Наук. думка, 1979. 148 с.
5. Переведенцев В. И. *Методы изучения миграции населения*. М. : Наука, 1975. 230 с.
6. Оникиенко В. В., Поповкин В. А. *Комплексное исследование миграционных процессов. Анализ миграций населения СССР*. М., 1973. 159 с.
7. Прибиткова І. М. *Основи демографії : посібник*. Київ : Атрек, 1997. 256 с.
8. Овод В. *Миграционные процессы в Крыму: история, проблемы, перспективы*. Симферополь : Управление миграции при Совете министров АР Крым, 1997. 41 с.
9. *Социологический энциклопедический словарь* / ред. Г. В. Осипов. М. : Инфра-М ; НОРМА, 1998. 488 с.
10. *Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика : енцикл. / за ред. Ю. Римаренка*. Київ : Довіра, 1998. 912 с.
11. Шелюк В. Соціальна міграція: етапи, функції, типи. *Перспективи*. 2001. № 3 (15). С. 45–50.
12. Окольські М. *Миграционное давление на Европу. Международная миграция населения: Россия и современный мир. Вынужденная миграция*. 2001. Вып. 6. С. 46–54.
13. Соби А. *Общая теория населения. Т. 2: Жизнь населений* / пер. с франц. Ф. Р. Окуневой. М. : Прогресс, 1977. 520 с.
14. Ровенчак О. *Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. Політичний менеджмент*. 2006. № 2 (17). С. 127–139.
15. Побулавець Н. Л. *Концептуальні підходи до дефініцій поняття «міграція». Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 373–376.
16. *Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і перспективи* / за ред. О. В. Позняка. Умань, 2007. 276 с.
17. Тадевосян Э. В. *Словарь-справочник по социологии и политологии*. М. : Знание, 1996. 272 с.

Одержано 05.04.2019